

OVp113 Mezinárodní vztahy – 1. a 2. seminář

podzim 2022

Sekce 1: Stát jako subjekt mezinárodních vztahů

Subjekty mezinárodních vztahů (mezinárodního práva) jsou **mezinárodní organizace** (jen ty vládní), **státy** a ve zcela výjimečných případech také jednotlivci tam, kde jde o lidská práva a za určitých podmínek.

1. Uveďte, zda se státem myslí jen území na povrchu země, nebo i území pod povrchem a nad povrchem. Do jaké výšky, resp. hloubky?
2. Česká republika má v nájmu přístav v Hamburku v Německu. Znamená to, že máme „kus moře“? Zjistěte za a) historii, jak se české země dostaly k takovému přístavu, za b) aktuální diskuse kolem tohoto přístavu ve vztahu k ČR.
3. Zamyslete se, kdy se v českých dějinách ve 20. století měnily státní hranice.
4. Jaké znáte způsoby vzniku (zániku) států? Demonstrujte na českém území v dějinách 20. století.
5. Pokud vznikne nový stát, je či není uznán dalšími státy. Uznání státu je však politický akt, nikoliv akt právní. Níže jsou uvedeny vybrané státy, které nejsou uznávané většinou států světa (= tedy ty, které uznává jen několik málo států světa). Zjistěte si, jak je to s uznáním či neuznáním těchto států (počet, zda uznává ČR či nikoliv). Znáte nějaké další příklady? Znamená to, že tyto státy nemohou uzavírat mezinárodní smlouvy, či vstupovat do mezinárodních organizací?
 - Doněcko a Luhansko
 - Podněstří
 - Kosovo
 - Taiwan
 - Severní Kypr
 - Izrael
 - Liberland

Sekce 2: Evropská unie vs. jiné mezinárodní organizace

1. Připomeňte si základní rozdíl mezi Evropskou unií jako nadstátní mezinárodní organizací a klasickou mezinárodní organizací. Zaměřte se na to, zda jsou si státy v EU a klasické mezinárodní organizaci rovny, případně vymezte, v čem spočívá ona nerovnost. Dále uveďte, zda je EU a zda je klasická mezinárodní organizace nadřazena svým členským státům a svou odpověď zdůvodněte.
2. Uveďte, pro kterou mezinárodní organizaci – „klasickou“, tj. mezivládní, nebo nadstátní (EU) – jsou typické následující znaky: (Pozn: některé mohou být společné pro oba typy mezinárodních organizací, jiné naopak nemusí být typické ani pro jednu kategorii)
 - možnost většinového rozhodování na úrovni představitelů států
 - vlastní, na členských státech nezávislé orgány
 - existence orgánu, který je volený přímo občany
 - vlastní legislativa upravující práva a povinnosti občanů
 - přednostně použitelná legislativa (před vnitrostátním právem)

- efektivní nástroje vynucování práva a dodržování povinností
 - možnost státu vystoupit z této mezinárodní organizace
 - možnost států upravit fungování této mezinárodní organizace
3. Připomeňte si, zda má mezinárodní organizace členské, nebo smluvní státy.
 4. Jedno z dělení mezinárodních organizací je dělení na **mezinárodní organizace vládní a nevládní**. Vysvětlete rozdíl mezi vládní a nevládní organizací. Dále rozhodněte, zda se jedná o vládní či nevládní organizaci. U těch, které označíte jako nevládní, jednou větou uveďte, čím se zabývají. U vládních doplňte zkratku, pod kterou je organizace v České republice známá.
 - Organizace spojených národů
 - Mezinárodní červený kříž
 - Amnesty International
 - Severoatlantická aliance
 - Světová obchodní organizace
 - Greenpeace
 - Světová zdravotnická organizace
 - Organizace zemí vyvážející ropu
 - Doktoři bez hranic
 - Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

Sekce 3: Mezinárodní smlouva

Základem spolupráce a pomoci dvou či více států je **mezinárodní smlouva**. I v rámci mezinárodních organizací jsou závazky přijímány na základě mezinárodních smluv. Mezinárodní smlouva je hlavním pramenem práva v mezinárodním právu vedle méně četných **mezinárodních obyčejů** (využívané například v námořní oblasti).

1. Je rozdíl mezi označením smlouva, úmluva, dohoda, pakt, charta, ujednání z hlediska závaznosti pro státy? Platí to i pro deklaraci? Zkuste najít vždy jeden příklad mezinárodní „smlouvy“ od každého označení.
2. Dvoustranná a mnohostranná mezinárodní smlouva. Otevřená, polootevřená a uzavřená mezinárodní smlouva. Věděli byste vysvětlit tyto pojmy?
3. Máte představu, jak vzniká mezinárodní smlouva? Zkuste popsat proces uzavírání mezinárodních smluv. Zaměřte se zejména na pojem ratifikace mezinárodní smlouvy a na přístup k mezinárodní smlouvě.
4. V rámci České republiky – podléhají mezinárodní smlouvy ratifikaci? Kdo ratifikuje?
5. Připomeňte si – třeba ze státovédy z prvního ročníku – článek 10 Ústavy ČR. *„Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“* Jak mu rozumíte? Kde se vyhláší mezinárodní smlouvy v rámci České republiky. Mají mezinárodní smlouvy přednost i před Ústavou ČR? Poslední otázka je jen pro pokročilé 😊

Sekce 4: Vynucování/donucení v mezinárodních vztazích

Již z předmětu Občan a právo víme, že **mezinárodní právo = mezinárodní právo veřejné** a že upravuje vztahy mezi státy a mezi státy a mezinárodními organizacemi. Spadají sem však i otázky typu – co když nějaký stát poruší závazky plynoucí z mezinárodního práva. Jednou z takovýchto zásad je zásada suverenity států. Nemusíme chodit ani daleko do

historie, abychom našli praktické příklady. Dne 24. února 2022 **započala ruská invaze na Ukrajinu.**

1. Vysvětlete, proč NATO nemůže pomoci Ukrajině ve válce, i když o to Ukrajina žádala.
2. Vysvětlete, proč Rada bezpečnosti OSN (orgán zajišťující světový mír) nepřijala rezoluci odsuzující ruskou invazi na Ukrajinu.
3. Dne 15. března 2022 se v médiích objevil výrok ministryně obrany České republiky Jany Černochové: „Černochová vyzvala OSN k zapojení do konfliktu na Ukrajině. Pokud není schopná jednat, ať skončí, vzkázala“. Diskutujte tento výrok.
4. Vyjmenujte příklady některých konkrétních sankcí, které EU uvalila na Rusko v souvislosti s invazí na Ukrajinu. Zkuste tyto sankce následně seskupit podle jejich charakteru (například diplomatické sankce, ekonomické sankce apod.).
5. V souvislosti se sankcemi uveďte, co rozumíte pod pojmy jako je embargo, bojkot, retorze, represálie.
6. Dá se říci, že jsou tyto sankce efektivní? Kdo je může vynucovat v mezinárodním společenství?
7. V médiích se také často hovoří o hrozbě použití jaderných a chemických zbraní. Dohleďte, zda existuje mezinárodní smlouva, která by zakazovala či jinak omezovala použití jaderných a chemických zbraní. O kterých státech se ví, že vlastní jaderné zbraně?
8. V souvislosti s ruskou invazí se objevují výrazy jako genocida a válečný zločin. Vysvětlete je. Smí občané České republiky v rámci svobody projevu oslavovat válečné zločiny?
9. Který soud – laicky řečeno přesahující hranici státu – může trestně stíhat osoby právě za spáchání genocidy, válečného zločinu, zločinu proti lidskosti či agresi? Kde tento soud sídlí?
10. Pro pokročilé a zájemce: Seznamte se s Kapitolou VII Charty OSN.

Sekce 5: Mezinárodní soudnictví

V ideálním světě by nebyly soudy potřeba, kdyby všichni dodržovali právo a závazky, které mají být respektovány. To je však utopie. Systém vnitrostátních soudů znáte již z předmětu Občan a právo. Máme však soudy, které přesahují hranice jednoho státu a jsou označovány jako **mezinárodní**. Jejich **vztah k vnitrostátním soudům jednotlivých států** je různý – některé mají přednostní právo řešit spory před vnitrostátními soudy, jiné fungují na principu komplementarity (mezinárodní soud zahájí řízení subsidiárně, pokud stát nechce či nemůže tak učinit sám). Některé jsou označovány jako **stálé**, jiné byly utvořeny **ad hoc**. Kromě toho máme i **arbitrážní soudy** (pojem arbitráž či rozhodčí řízení znáte také z předchozího předmětu).

Dohleďte (s pomocí relevantních zdrojů na internetu), kde sídlí daný soud, kolik má soudců, jaké spory je oprávněn řešit a zda vůbec ještě existuje. Určete, zda jde o stálý soud, soud ad hoc, nebo o arbitrážní soud. U některých soudů, pro náš předmět významnějších, je v závorce uveden příklad, který daný soud řešil. Pro zajímavost si některé případy přiblížíme blíže na semináři (podstatu sporu a jak to dopadlo).

1. Mezinárodní trestní soud (Muammar Kaddáfí, Sajf al-Islám Kaddáfí)
2. Mezinárodní soudní dvůr (Gabčíkovo-Nagymaros projekt)
3. Stálý rozhodčí soud
4. Mezinárodní tribunál pro mořské právo
5. Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (Radovan Karadžić, Ratko Mladić)

6. Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu
7. Orgán pro řešení sporů v rámci Světové obchodní organizace (spor o banány jako nejdelší táhnoucí se spor v rámci WTO)
8. Evropský soud pro lidská práva (Robert Tempel proti České republice – jeden z docela aktuálních případů, kdy ESLP shledal porušení Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod)
9. Soudní dvůr Evropské unie jako příklad zvláštního postavení v mezinárodním společenství (Česko vs. Polsko – spor o důl Turów)
10. Ještě nějaký soud znáte? Třeba na jiném kontinentě?